

عشق به بازی در نقش‌های ماندگار

همیشه مجموعه‌های تاریخی و دینی، مخاطبان پروپاقرص‌تری دارد. همین مساله سینما را گاه به تکاپو انداخته و بارها در این رقابت مغلوب کرده است. البته فقط خرج و مخارج این مجموعه‌ها دلیلی بر جذب مخاطب نیست.

جام جم آنلاین: همیشه مجموعه‌های تاریخی و دینی، مخاطبان پروپاقرص‌تری دارد. همین مساله سینما را گاه به تکاپو انداخته و بارها در این رقابت مغلوب کرده است. البته فقط خرج و مخارج این مجموعه‌ها دلیلی بر جذب مخاطب نیست. همواره کنجکاوی در تصویری دیدن شخصیتی نام‌آشنا و تاریخی، مردم را بر آن داشته تا ساعتی دست از کار بکشند و به قاب‌های کوچکشان خیره شوند؛ اما عشق به کار و بازی در این نقش‌های ماندگار، چقدر هم و غم بازیگران این گونه نقش‌هاست؟ چطور یک بازیگر می‌تواند این شکاف تاریخی را درنوردد و در نقش‌اش، زمان و مکان را نادیده بگیرد؟ اصلاً چقدر بازیگران تن به این وظیفه خطیر و پرزحمت می‌دهند که با تمرین و مطالعه و ممارست بتوانند نقشی هرچه باورپذیرتر ارائه کنند؟ همه این پرسش‌ها بابتی است برای گفت‌وگو با نقش‌آفرینان این صحنه بازیگری.

محمود پاک‌نیت: تاریخ مذهب را در قاب تلویزیون ورق می‌زنم

اولویت من همیشه با آثار تاریخی – مذهبی بوده است و کارنامه‌ام نیز چیزی غیر از این نمی‌گوید. پنج شش کار تاریخی – مذهبی مثل «؛یوسف پیامبر«؛، «؛وارث«؛، «؛شب دهم«؛ و... نشان‌دهنده همین اولویت و علاقه است. به تاریخ و در کل گذشته خودم علاقه دارم و این تاریخ اگر روایتگر مذهب هم باشد علاقه من دوچندان می‌شود، چرا که اعتقادات و باورهای مذهبی‌ام در من و مردم ریشه دارد.

گذشته ما وقتی با سندیت‌های تاریخی همراه می‌شود، مانند آینه‌ای است که می‌توانیم خود را در آن تماشا کنیم و روش زندگی درست را از طریق این تماشا بیابیم. این وجه از آثار تاریخی – مذهبی است که برای مخاطب می‌تواند بسیار مفید واقع شود. به این معنا که ما در مواجهه با شخصیت‌هایی که خوی خصمانه و منفی دارند و همچنین در ارتباط با شخصیت‌های مقدس و ماندگار تاریخ و مذهب، آنها و عملکردهایشان را ارزیابی می‌کنیم و به این فراخور با ارزشگذاری‌هایمان رفتارها را می‌سنجیم؛ خوبی‌ها را در ذهن و زندگی‌مان ثبت و بدی‌ها را فراموش می‌کنیم.

مثلاً همین مجموعه «؛یوسف پیامبر«؛ از ارزش تاریخی بالایی برخوردار بود، چون شما با تماشای این مجموعه در واقع دارید یک تاریخ مستند را ورق می‌زنید که مهم‌تر از همه اینها، برگرفته از کلام خداوند و یکی از بهترین قصه‌های قرآن است. وقتی در چنین آثاری بازی می‌کنی، تفاوت عمده‌ای را در حس و حال خودت تشخیص می‌دهی. انگار از حالی معنوی و رویایی‌گر گرفته‌ای.

قصه‌هایی که آثار تاریخی و مذهبی به آنها می‌پردازد، گاه مربوط به هزارها سال پیش است و در واقع مسأله روز ما نیست، هرچند مسائل مطرح در این آثار کاملاً مسائل روز ما می‌تواند باشد، اما از همین رو و به دلیل این فاصله زمانی زیاد رخدادها با زندگی کنونی و نیز به دلیل کمبود و ضعف مطالعات تاریخی مردم ما، نیاز به ساخت و تولید چنین مجموعه‌هایی همواره احساس می‌شود. با تولید آثار تاریخی – مذهبی، این ضعف و کمبود می‌تواند تا حدودی جبران شود؛ به این گونه که مردمی که تاریخ خودشان را نمی‌خوانند، با علاقه‌ها و باورهای مذهبی که دارند، واقعیت‌هایی در بستر تاریخ را نیز جلوی چشمشان و در قاب کوچک تلویزیون می‌بینند. این امر همان‌طور که برای مخاطب ارزشمند و در عین حال لذتبخش است برای ما بازیگران هم حائز اهمیت می‌تواند باشد.

در ارتباط با تفاوت بازی در آثار تاریخی – مذهبی هم باید گفت تفاوت بسیار عمده و بارز است. سختی‌های بازی در پروژه‌ای مذهبی به فراخور نوع کار، بسیار بیشتر از دیگر آثار است.

گاه گریم یک بازیگر در نقشی تاریخی سه ساعت طول می‌کشد. آسیب‌های این نوع گریم‌ها هم مشخص است، چون مواد شیمیایی آن برای پوست و مو بسیار مضر است.

حالا حساب کنید بازی شما در لوکیشن و سکانس مورد نظر را گرفته‌اند و شما با خستگی مفرط باید ساعتی را هم صرف پاک‌کردن آن گریم کنید و این تازه یکی از سختی‌های کار است.

تصور می‌کنم بازیگری که می‌خواهد نقشی تاریخی – مذهبی بازی کند باید مطالعات عمیقی در رابطه با پرسوناژ مورد نظر انجام دهد باید حتی در خصوصیاتش به منش آن شخص نزدیک شود.

اینها البته فارغ از این است که ما برای بازی، به هر حال باید انرژی و توان خود را بگذاریم و این انرژی در کارهایی از نوع تاریخی و مذهبی باید به آگاهی‌های تاریخی ما بویژه در رابطه با پرسوناژی که قرار است بازی‌اش کنیم، اضافه شود.

از آنجا که هنوز هم آثار تاریخی و مذهب‌محور را بیش از دیگر کارها دوست دارم، اگر پیشنهاد قابل توجهی در این رابطه داشته باشم و شرایط کاری‌ام اجازه دهد، خواهم پذیرفت.

اکرم محمدی: مهم‌ترین شاخصه، پرداخت مناسب است

آثار تاریخی – مذهبی، اگر محتوایی فکر شده داشته باشد، به دلیل غور و تفحصی که در تاریخ، مذهب و در کل گذشته ما می‌کند، به شرطی که سندیت تاریخی را لحاظ کند، می‌تواند موفق باشد.

با این که مسلماً مجموعه‌های تاریخی و مذهبی به فراخور سنگینی پروژه‌ها، سختی‌ها و مشکلات خاص خود را دارد، تصور می‌کنم

برای یک بازیگر نباید تفاوتی میان بازی در این آثار و آثار دیگر وجود داشته باشد، چون اگر مجموعه عواملی که به شکل‌گیری مناسب یک مجموعه تلویزیونی منجر می‌شود در یک کار دست به دست هم بدهند، آن مجموعه موفق خواهد بود، حال چه محتوایی تاریخی – مذهبی داشته باشد، چه محتوایی دیگر.

از این‌رو گمان می‌کنم یک بازیگر فارغ از تفاوت ژانرها باید به خود کار و مناسبات برقرار در متن آن فکر کند. فرقی ندارد کار درام، مذهبی، تاریخی یا حادثه‌ای باشد.

اثر باید پرداخت مناسب داشته باشد و این مهم‌تر از هر چیز دیگری است. در پاسخ به پیشنهاد دوباره بازی در مجموعه‌های مذهبی نیز من نخست شرایط کار را خواهم سنجید و اگر نقش قابل توجه و چشمگیری باشد، می‌پذیرم.

فرهاد اصلانی: بعضی نقش‌ها وسوسه‌انگیز است

من کار بازیگری را مشخصاً از فعالیت در مجموعه‌های تاریخی – مذهبی آغاز کردم. در واقع می‌توان گفت خاستگاه فعالیت هنری برای من، بازی در چنین آثاری بوده است. این نقش‌آفرینی مربوط به سال‌ها پیش و بازی در مجموعه «171#امام علی» می‌شود که طی آن پرسوناژ یزید به من سپرده شد.

این نقش با این که بسیار کوتاه بود، اما باعث شد من ورود به کار بازیگری را از دریچه چنین نقشی تجربه کنم. از سوی دیگر، همین مسأله و این که بسیاری از لحظات بازی من مورد حذف و تعدیل قرار گرفت، انگیزه‌ای برایم ایجاد کرد که روزی دوباره بازی در چنین نقش‌هایی را تجربه کنم.

در واقع می‌توان گفت پس از آن بازی کوتاه در امام علی همواره آرزومند بودم این کار ناتمام را در پروژه‌های دیگر تمام کنم. از این‌رو وقتی پیشنهاد کار در مجموعه تلویزیونی «171#مختارنامه» به من ارائه شد، بی‌چون و چرا پذیرفتم؛ چراکه هم به انگیزه قبلی خود فکر می‌کردم و هم این که پرسوناژ عبید یکی از بازی‌های اصلی، موثر و سنگین در روند قصه مختار بود.

بازی در مجموعه‌هایی از این دست، ویژگی‌ها و تفاوت‌های خاص خود را دارد و بسیار وسوسه‌انگیز است بنابراین بدیهی است که از سوی مخاطبان مورد توجه قرار می‌گیرد و دیده می‌شود.

در پاسخ به این پرسش که آیا دوباره چنین نقش‌هایی را می‌پذیرم یا نه، نمی‌توانم بصراحت بگویم آری یا خیر. همان‌طور که گفتم، بازی در چنین مجموعه‌هایی همواره وسوسه‌انگیز است، اما دشواری‌های بسیاری هم دارد. اصولاً در چنین پروژه‌هایی از آنجا که کارهایی عظیم و زمانبر است، بازیگر باید مدتی طولانی در اختیار گروه باشد و در این مدت طولانی نیز باید خودش را با شرایط دشوار کار تطبیق دهد.

پذیرفتن دوباره بازی در چنین پروژه‌هایی به میزان توانایی‌ام برای این تطبیق‌پذیری در شرایط روند کاری‌ام بستگی خواهد داشت.

پرویز فلاحی‌پور: بازیگر نقش‌های مذهبی باید محقق باشد

در مجموعه‌های تلویزیونی با موضوع روز، بازیگر برای نزدیک شدن به نقشی که قرار است ایفا کند، تنها متن را جلوی روی خود دارد و در واقع برقراری ارتباط با مناسبات شخصیتی پرسوناژ مورد نظر در متن فیلمنامه برای نزدیک شدن به نقش کافی به نظر می‌رسد، اما بازیگری که بازی در مجموعه‌ای تاریخی و مذهبی را می‌پذیرد، نیازمند تسهیلاتی فراتر از فیلمنامه است.

چنین بازیگری به فراخور فاصله‌ای که با مقطع زمانی قصه و زمان زیست شخصیت مورد نظر دارد، باید فراتر از قرائت دقیق متن، خود را به آگاهی‌های دیگری هم مجهز کند. او باید در ارتباط با پرسوناژی که می‌خواهد بازی‌اش کند، تحقیقات دامنه‌داری انجام دهد.

این تحقیقات باید جوابگوی پرسش‌های مهمی در رابطه با شخصیت، اعم از ویژگی‌های شخصیتی، اجتماعی و تاریخی باشد و به رفتارشناسی و روان‌شناسی آن شخصیت منجر شود.

طبیعی است این امر زحمت بیشتری دارد و از همین‌رو بدیهی است هر بازیگری که در تحقیقاتش دقیق‌تر باشد و رفتارشناسی و روان‌شناسی بهتر و دقیق‌تری انجام دهد، بهتر و راحت‌تر و تأثیرگذارتر می‌تواند به پرسوناژش نزدیک شود.

مخاطب طبعاً متوجه این زحمت مضاعف می‌شود و آن را ارج می‌گذارد و به تماشایش می‌نشیند. از سوی دیگر، تمایلات عمیق مذهبی در مردم کشور ما دلیلی دیگر برای استقبال مخاطبان از مجموعه‌های مذهبی است.

تصور می‌کنم مجموعه‌های تاریخی و مذهبی بنا به دلایلی که عنوان شد، ماندگارتر است و مخاطبان بیشتری هم دارد.

از آنجا که خصوصیات روحی من نیز ایجاب می‌کند و کارهای سخت‌تر را بیشتر دوست دارم، اگر دوباره پیشنهادی برای بازی در مجموعه‌ای تاریخی و مذهبی داشته باشم حتماً خواهم پذیرفت. شاید که با بازی در چنین آثاری، یادگاری خوبی باقی بماند.

عبدالرضا اکبری: مجموعه‌های تاریخی، اسناد معتبر تصویری هستند

در اصل شاید تفاوتی میان بازی در مجموعه‌های تاریخی و مذهبی و دیگر مجموعه‌ها نباشد، چراکه به هر حال، بازیگر برای ایفای هر نقشی از تجربیات و مطالعات خود و دیگران از زمان هنرجویی تا هنرمندیش باید استفاده کند و کشفیات خود را به کار ببندد.

تا اینجا کار، تفاوت محسوسی در کار نیست، اما بازی در آثار تاریخی و مذهبی و مشخصاً در قالب یک شخصیت تاریخی قرار گرفتن، ملاحظات خاص خود را دارد.

وقتی شخصیتی از تاریخ را قرار است بازسازی کنید و در قالب پرسوناژی قرار بگیرید که معاصر شما نیست و وجوه شخصیتی و رفتاری و اجتماعی او برای شما نمی‌تواند قابل لمس باشد، همین مرحله اول از کار شما یکی از سخت‌ترین مراحل است.

چون این شما هستید که به عنوان یک بازیگر – محقق باید در ارتباط با صورتی مبهم و غیرقابل لمس اطلاعات کسب کنید و او را به معنای واقعی کلمه بشناسید تا بتوانید او را بازی و زندگی کنید.

شخصیت‌های تاریخی معاصر در این رابطه قابلیت‌های بازشناسی و بازسازی بیشتری دارند، چون هنوز از زمانه و روزگار آنها چندان دور نشده‌ایم، اما داستان در رابطه با شخصیت‌های تاریخی و مذهبی کاملاً فرق دارد.

وقتی برای حضور در نقشی تاریخی - که معاصر شما نیست - گریم می‌شوید، هنوز تنها نیمی از حضور پرسوناژ را در خود حس کرده و پذیرفته‌اید و این اصلاً کافی نیست.

تنها صورتی از او به باور شما شناسانده و نزدیک شده است. شما باید یک مرحله مطالعاتی را در رابطه با زوایای مختلف شخصیتی او پی‌ریزی و خوب درباره او تحقیق کنید.

این تنها راه برون‌رفت از بلا تکلیفی شما در برزخ شناخت نداشتن از وجوه شخصیتی پرسوناژ مورد نظر است. به هر حال، بازیگری نوعی فن و تکنیک تثبیت‌شده است و این شما هستید که باید از میان این فنون بهترین آنها را برای ایفای نقش‌های دشوار انتخاب کنید.

حتی گاه در رابطه با گریم و نوع آن نیز با مشکلاتی مواجه هستیم. برخی شخصیت‌های مهم تاریخی یا مذهبی، چنان فاصله زمانی با ما دارند که هیچ تصویری از شمایل آنها در دست نیست.

در چنین شرایطی در راه کسب شناخت بازیگر از خصوصیات فردی و رفتاری پرسوناژی که قرار است بازی شود، گاه نیاز به همکاری مشترک بازیگر و کارگردان است.

این دو باید بر مبنای قوه تخیل و تصور خود، نقش را بسازند و جلو ببرند. این مرحله از کار، البته می‌تواند متوجه مخاطرات و آسیب‌هایی باشد.

استفاده نادرست از تخیل برای بازسازی شخصیتی تاریخی و مذهبی گاه ممکن است اعتبار و سندیت‌های تاریخی اثر را مخدوش کند. از این رو، این مرحله از کار مشترک بازیگر، کارگردان و نویسنده بسیار حائز اهمیت است.

تصور می‌کنم هر بازیگری به دنبال ایجاد تنوع در کارنامه کاری خودش است. از این روست که در کارنامه برخی بازیگران موفق ما حتماً یکی دو تایی هم نقش تاریخی یا مذهبی به چشم می‌خورد. البته این هم به تنهایی کافی نیست و ما به همه نوع تنوع نیاز داریم.

برخی بازیگران فقط، نقش‌آفرینی در مجموعه‌ای تاریخی یا مذهبی را در کارنامه دارند، در حالی که چندان موفق نبوده‌اند.

یک بازیگر توانا حتماً باید بتواند همه وجوه شخصی یک شخصیت مطرح و مهم تاریخی را منتقل کند. در این صورت است که بازی در مجموعه‌های تاریخی می‌تواند به عنوان یک امتیاز در کارنامه کاری بازیگر به حساب بیاید.

در رابطه با دیگر دشواری‌های مجموعه‌های تاریخی و مذهبی باید به مراحل صعب تولید این آثار اشاره کرد. ساخت آثار تاریخی نیازمند طراحی‌های صحنه، لباس، لحن و بیان خاص است و در عین حال در زمان‌ها و مکان‌های محدود میسر است.

تولید چنین مجموعه‌هایی مستلزم وجود گروه‌های متخصص است. یکی از این گروه‌ها موظف است تاریخ مربوط به قصه را رصد و نقاط مبهم و گرد و خاک گرفته آن را به سندهای تصویری تبدیل کند.

من تاریخ و اسناد گذشته این سرزمین را دوست دارم و چون بازی در آثار تاریخی به فراخور دشواری‌هایی که دارد بازیگر را از چارچوب‌ها و تنبلی‌های خود درمی‌آورد و او را وادار به مطالعه و تحقیق در تاریخ می‌کند و حتی گاه بازیگر مجبور است سوارکاری و تیراندازی را نیز تمرین کند، باز هم پیشنهاد بازی در چنین آثاری را خواهم پذیرفت.

خارج شدن از زمان حال و به گذشته رفتن و در آن قالب قرار گرفتن و کشف نکات تازه تاریخی همواره می‌تواند جذابیت‌های خاص خود را داشته باشد. (جام جم -)

نگار حسینیخانی - صابر محمدی